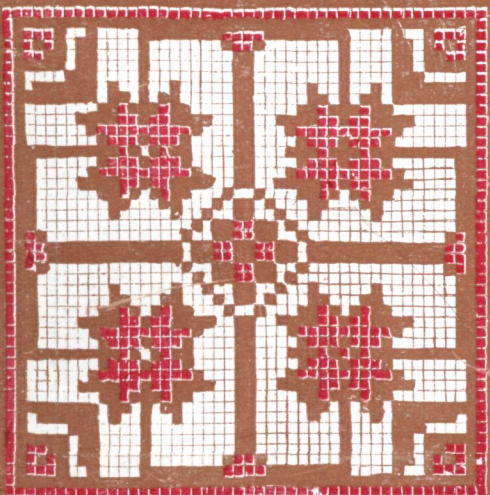
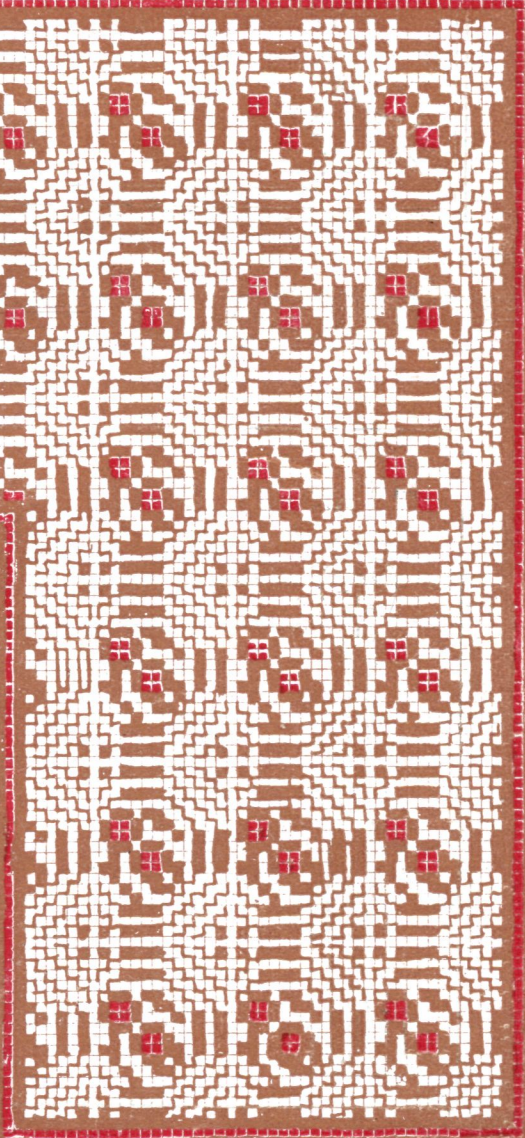
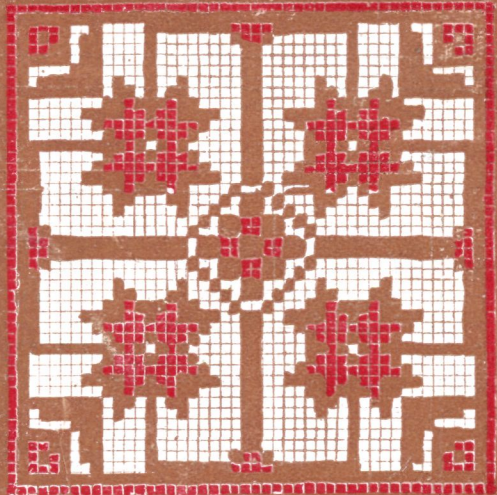

LUCEAFĂRUL

An. V. BPESTA, 15 MART, v. 1906. Nr. VI.

A apărut:

A. O. MAIOR

BIBLIOTECA COPIILOR

VOL. I.

cu o poveste inedită scrisă anume pentru acest volum
DE CARMEN SYLVA

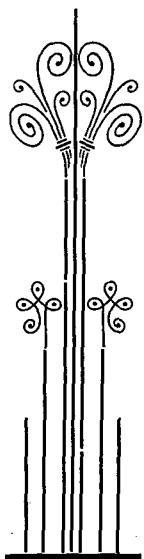
Numeroase ilustrațiuni. Prețul 1 cor. 60 bani (plus 10 b. porto.) România 2 lei.

ELENA FARAGO
(Fatma)

VERSURI

— Prețul 1 cor. 50 bani. — România 2 lei. —
(Plus 10 bani porto.)

In aceeași editură au mai apărut:

	cor.	lei
Octavian Goga: <i>Poezii</i>	2.—	2.50
Pe hîrtie olandeză	3.—	3.50
I. Agîrbiceanu: <i>Dela Țară</i>	1.50	2.—
I. Ciocîrlan: <i>Traiul nostru</i>	1.50	2.—
Alex. Ciura: <i>Icoane</i>	1.20	1.60
M. Gorkii: <i>Nuvele</i>	1.—	1.20
Z. Bârsan: <i>Ramuri</i>	2.—	2.50
Coșbuc Gy. <i>Költemények</i> , ford. Révai K.	1.50	2.—

Sub tipar:

Ioan Slavici: *Mara* (Roman).
Octavian Goga: *Tragedia Omului* (traducere).
George Murnu: *Omer Iliada*, 12 cînturi traduse în versuri. Cu ilustrații.

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ

SUB DIRECȚIA

Dlor: ALEXANDRU CIURA, OCTAVIAN GOGA, OCTAVIAN C. TĂSLĂUANU.

ORICE REPRODUCERE OPRITĂ.

SINGURÎ.

(După Ada Negri)

Vezi sîntem singurî. — Lasă-mă, mă lasă
În inimă din jalea mea să-ți picur,
Din plînsul mieu strivit de anii vitregi,
Din patima atîtor doruri moarte . . .
— Mi-e dor acum de lacrimi.

La pieptul cald, azi lasă-mă, mă lasă
Să plec odichnei mintea mea trudită,
Ca paserea căpșoru-î supt aripă,
Ca trandafirul adormit supt frunze.
— Mi-e dor acum de pace.

Și fruntea albă lasă-mă, mă lasă
Domol s'ating'a mele buze arse
Și 'n șopote să-ți tremure cuvîntul
Ce ca un vaier sufletu-mi străbate . . .
— Iubire, vreau, iubire!

Octavian Goga.

—||o||—

Raze și unde.¹

Undele:

Stați gata, căci e vremea ca să răsără-acum,
Ne-om limpezi cu toate mai clare, tot mai clare,
Și razelor sfioase deschide-le-vom drum
Să-l coborîm chemîndu-l în rugî ispititoare. —

Că-și arde strălucirea în van acolo 'n nori
Și doar un semn așteaptă la noi să se coboare
Să-i fie cer adîncul cu 'ntregile-î comori.
Acolo-î doar luceafăr și noi l-om face soare. —

Razele:

— „Acolo-î doar lucefăr“ — și-l jeluîți de soartă?
O, sterpelor răsfrîngerî, de unde să știți voi
Din ce-adîncimi senine e mila ce ne poartă
Să oglindim un zimbet în veșnicul noroî?

De unde să știți fala de a lumina cărări
Pe-un drum ce-al tău e singur în vecii 'ntunecimei,
Cînd astrul doar prinusul de tainice visări,
Și-l tremură în unde — nimic din înălțime-î.

Fatma.

—||o||—

¹ Din volumul de „Versuri“ apărut acum în editura „Luceafărul.“

DRAGOSTE.

— Fragment din nuvela: Ursitul. —

Despre părintele Catană, atît în Rîșcov, cît și prin satele mărginașe nu se vorbea decît de bine. Om cu minte și cumpănit în toate a știut să-și facă numai prieteni... Ar fi fost destul să deschidă gura și tot satul să-i fie de ascultare, să sară și'n foc pentru „taica părintele“, cum îi ziceau ei... Cînd părintele ar fi avut vre-o bucurie, poporanii toți se împărtășiau de ea... și din potrivă cînd vre-un năcaz ar fi stat să-și căsuneze supărare, iarăși toți nu știașu cum să facă și ce să dreagă numai să-și tocmiască lucrurile pe plac. Dar nu era numai atît. Pe lîngă păstorul iubit mai era și preteasa Simina, care știa să urziască cu mult meșteșug firul scump al dragostei ce trebuia să lege pe preot de poporanii lui. Femeie mărunțică la trup, oacheșă, cu părul negru și cu ochii ca doi cărbuni se vedea că fusese femeie frumoasă în tinereța ei, dar nici acum nu i-ar fi găsit nimeni cusur. Timpul și grija unei gospodării ca cea a părintelui... schimbaseră mult din podoabele care-l ademeniseră în vremuri ca s'o facă preteasă.

Deși împovărată de copii încă din anii tinereței, copii cari au venit la șir și din belșug, totuși nu-î stătea de potrivă altă gospodărie de laudă din sat. Umbla ca o șfirlează în toate părțile și treburile se rînduiau pe plac... Harnică era el preteasa, dar pe lîngă vrednicia ei aducea spor în casă și ajutorul Rîșcovenelor, de care nu era lipsită niciodată. Femeile satului, ce făceau, cum își potriveau treburile la casele lor, căci tot găsiu timp să s'abată și pe la gospodăria părintelui. Nu se puteau întilni două în cale fără ca din una 'n alta să n'aducă vorba și despre „maica preteasa“ și fără să se îndemne, una pe alta la clăcile de scărmanat lînă, la șezătorile de tors, unde minile lor harnice se 'ntreceau la lucru cu spor. Și astfel trebile gloată mergeau strună, petrecute fiind printre minile cele multe; dar și preteasa știa să-și poarte rostul. La orice isprăvit de lucru cinstia lucrătoarele cu ce era mai potrivit, c'o gură de vin, ori cu un ciocănaș de rachiū, dar mai ales le mulțumia cu vorba ei dulce și cu vecinicul suris ademenitor. Și cu chipul acesta își arvunia pentru todeauna dragostea și ajutorul Rîșcovenelor.

Iată de ce dar acum tot satul așteaptă cu nerăbdare să-l vadă pe părintele Catană socru mare cu singurul și cel dintîi băiat, dintr'un cîrd de fete ce-î dăruise Dumnezeu, să petreacă la Tudorică socoleanul care le cînta așa de frumos în strană și care, nădăjduiau să le rămînă stîlp bisericeii alături de bătrîn. — Voiau și ei să nuntească și să se bucure de o potrivă cu părintele și-aî casei lui, de fericirea flăcăului, pe care se deprinseseră să-l vadă ca pe feciorul lor, feciorul satului.

Auzise toți, se zvonise prin sat că părintele Catană se 'ncuscrește cu... Sava din Dumbrava și că de Sînta-Măria-Mare au să facă nuntă de să se ducă vestea; dar iarăși se mai șoptia pe ici pe colea că Sava s'ar ține tare și că nu s'ar prinde să se nemuriască cu preotul din satul lor... și lucrul acesta îi mira pe ei... Nu-și puteau da cu gîndul ce pricină să fie la mijloc. De bogat și cu vilvă mare îl știașu ei pe... Sava, dar nici preotul lor nu era lepădat; că-î era fata frumoasă și cu cătare, asta iar o știașu, dar nici flăcăul nu era ori cine, era socoleanul părintelui Catană... Și dacă nu era așa frumos la chip de să stee potrivă miresii, apoi avea alte daruri dumnezeiești; avea bunătate de suflet ca al mîne-sa și un glas, de cînta să 'ntreacă pe orice meșter de strană...

Și așa se frămîntau și ei cu gîndul neștiind ce să creadă. Din satul lor singur Petre Grănicerul știa rostul cu nunta zvonită, ca unul ce era neam cu al de Sava din Dumbravă, și peșitor stăruitor din partea părintelui, dar nu spunea nimic cu temei cînd îl întreba cineva de isprava ce face cu peșitul lui.

Nerăbdători, unii din Români, cînd le venia vorba potrivită, întrebașu pe părintele de nunta plănuită, iar femeile, cum sunt ele fragede de gură, tot iscodeau pe preteasă; dar nici dintr'o parte nu s'auziașu vorbe de bucurie.

Și de altfel ce le-ar fi știut spune bieții oamenii cînd cirpănosul de Sava îi purta numai cu vorba. — Nu se dădea prins, dar nici nu le reteza cuvînt odată, ca să știe încotro să apuce. Și apoi îngăimala: asta le făcea cu atît mai rău, cu cît lumea din sat vecinic îi așta cu

întrebările, iar flăcăul slăbia văzînd cu ochii.—
—De băiat se îngrijia el și preotul, dar mama preoteasa se frigărea ca pe jăratec, bătîndu-se cu mintea ce-ar putea face să-î mai abată gîndurile cari-l stăpîniau atît de chinuitor... Acum începea ea să-și deie seamă că toată vina încurcătorei aceștia, tot păcatul dragosteî aprinsă în sufletul băiatului cădea numai asupra ei, căci ea stăruise ca să pețiască pe fata lui Sava Busuioc și tot ea îndemnase pe băiat să se ducă s'o vadă la horă în Dumbravă. Băiatul la început, fie din rușine, fie poate că dragostea n'ăvusese timp să n'colțiască în sufletul lui, nu prea stăruia să se nsoare. — Dela Sint-Ilie încoace însă, de cînd jucase lingă Stanca în hora cea mare din iarmaroc... socoleanul nu mai avea altă vorbă decît de Dumbravă, de Stanca și măcar că feciorul o dedea pe încunjurul, totuși mama pricepea despre ce era vorba. — La început le-a părut bine că băiatul începuse să deslege vorbă despre însurătoare, și mai ales că i se bătea ochiul tot la fata lui Sava... fată pe care o ochise pentru el încă din vreme... Și n'chipuia, că lucrurile aș să meargă ușor. Cum or peți fata, fruntașul din Dumbravă are să se prindă bucuros să se încuscrească cu ei, mai ales, cînd era vorba s'o facă preoteasă, s'o deie după un socolean de laudă cum era băiatul lor. — Acuma însă, cînd vedeau cît de greu se ține Sava, intrase în grijă mare și le părea rău, că abătuse gîndul flăcăului în spre acea parte, de unde nu s'arătău sorți de voe bună.

Preotul apucînd într'o parte ori în alta după treburile de afară ale gospodăriei, nu prea avea timpul să citească în ochii băiatului taina ce-î sbuciuma sufletul tinăr; sau dacă pricepea tot, tăria de bărbat îl îndemna să nu iee în samă slăbiciunea trecătoare a tinereței... Și apoi tot nu pierdură nădejdea, Sava nu rupsesse vorba hotărîtor.

Preoteasa însă cu inima ei de mamă duioasă, nu-și scăpa nici o clipă băiatul din ochi. Ca să-l facă să mai uite ispita acea de fată, care-î stăpînea sufletul, îi făcea cale s'abată după treburi... Flăcăul supus și cuminte cum era, nu se mpotriva... Încăleca Șargul pintenog și purcedea în Gropi la coasă, în Curăturî la secere, ori în Ceir la clăditul finului, așa după

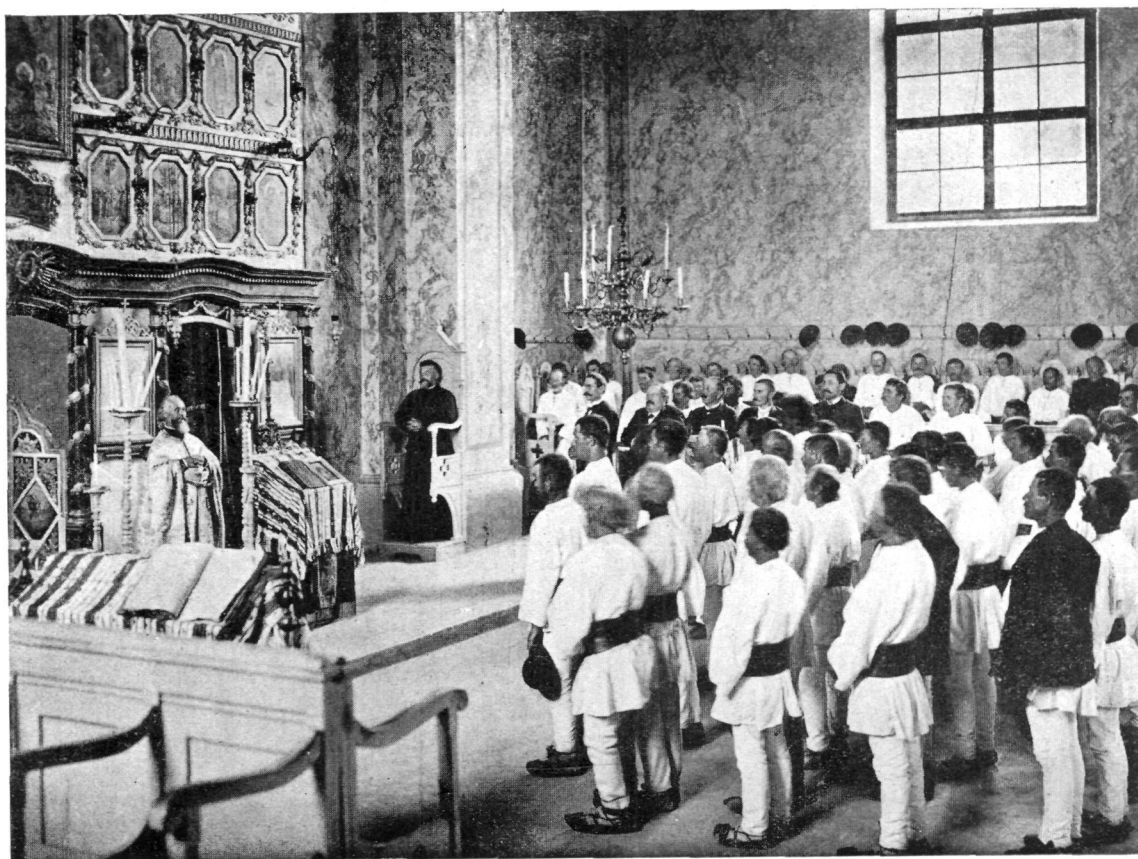
cum era timpul și după cum erau împărțite și treburile... Dar era destul să iasă de pe poarta casei, să scape pe potecile făcute și gîndul lui să rătăccască peste dealuri, iar Șargul să meargă în voia lui încotro îl îndrepta pasul. Odată pornise de-acasă cu desagiî plini de merinde pentru prînzul cosașilor din poenița Codrului și fără să-și deie seamă flăcăul nostru, în plînzul cel mare, s'a pomenit pe ulițile satului Dumbrava... Cînd și-a dat socoteala de ceea ce făcuse a 'ndreptat calul peste dealuri, prin cōdri de-adreptul spre locul, unde aveau cosașii și cu tot îndemnul, ajunsul i-a fost la ameză...

Norocul cosașilor, că în urma flăcăului plecase de acasă și mama preoteasa pe alt cal, cu alți desagi plini pentru masa de-amiază, și care a prins bine chiar pentru prînz. Cosașii s'a multumit și cu prînzul făcut cam tîrziu, și nici n'a bănuit pricina, căci stăpîna știuse să arunce vina în altă parte... Se temea să nu afle lumea, ceea ce se petrece în casa lor, să afle satul zbuciumul băiatului... Voia să-și poarte durerea singură în sufletul ei, și de s'ar putea ferită chiar și de cei ai casei lor... Iată de ce a știut să acopere întîmplarea cu băiatul, din ziua aceea, pe care, de și n'o știa de-a fir a păr, totuși o bănuia...

Și ca să taie pofta cosașilor de orice iscoadă, și să 'ndrumeze povestea pe poteci înșălătoare, cum își zări băiatul venînd dinspre dealurile Dumbravei cu calul numai spume, îi eși înainte și-l întrebă, dacă a găsit mulți oameni pentru a doua zi la adunat.

Flăcăul pricepînd gîndul ocrotitor al mamei s'a roșit răspunzînd că n'a avut vreme să caute, dar a lăsat banî unui dragoman, care o să vie de seară cu răspuns.

Și întîmplările s'a acoperit cu atîta grijă, încît nimeni n'a știut de rostul adunătorilor căutați prin Dumbravă. Dar dacă părintele n'o știa pe asta, apoi cunoștea pe altele, de care nu bănuia preoteasa. Și tot așa și-a ocrotit băiatul unul de altul cu nădejdea, că doar o mai uita, doar și-o mai muta gîndul în altă parte, pe unde fusese și văzuse alte fete poate și mai frumoase și mai cu avere, și dela care le veniau răspunsuri fel de fel..., dar de unde, el din potrivă..., nu-și abătuse ochii nicăiri. Sufletul lui era în Dumbrava și gîndul într'acolo îi

Interiorul bisericii gr. or. din Gurariu în cursul serviciului divin.

zbură vecinic. Vorbăreț nu fusese flăcăul nici odată, dar nici tăcut peste fire ca acum, nu-l știa părintele. S'ascundea de lume și se ferea pînă chiar și de ai casei, căroră nu îndrăznea să le spuie ce-î stătea pe suflet. Numai surorii, mai mică decît el, dar care era fată mare, i-a mărturisit odată dragostea lui... spunîndu-î că de n'o lua pe Stanca lui Sava, el moare... Preoteasa cînd a auzit, fier ars i-a trecut prin inimă și privindu-și băiatul tot printre lacrimi, se zbătea cu gîndul, ce-ar putea face să tocmească lucrurile cu bine și să-l vadă fericit... Părintele, din potrivă, o bombănit supărat îndemnîndu-l să nu tot cobiască și să s'apuce de muncă. Flăcăul simțind că prin stăruința dragostei lui aduce supărări în casă, își strîngea în suflet tot amarul, tot dorul care-l mistuia și să dădea supus treburilor... nădăjduind că poate s'o mai lua cu lumea, s'o mai îndrăgosti iarăși de doina, pe care-o ziceau fetele mari cu atita foc, la muncă de cîmp, și că frumuseța cuprinsului lor, frumusețe pe care o

doria, cînd era departe de staț, îi va împropăta sufletul lui mohorît. — Dar toată nădejdea lui era zadarnică... În mijlocul cîmpului, în uncele aurii ale lanului de grîu copt, acolo în mijlocul seceretoarelor tinere și frumoase, el se simția străin. Viersul duios al doinei, pe care îl ziceau fetele, viersul acela plin de jale ori de dor îi răscolea sufletul, și gîndul lui alerga departe după dragostea rătăcită în satul de peste dealuri... Și ori cît de aproape era Dumbrava pentru gîndul lui harnic, totuși se vede că zăbovia mult prii preajma casei lui Busuioc, căci adeseori se pomenea stînd ca de piatră, cu secerea prinsă pe umăr și rămas în urmă cine știe cît de departe de secerători...

Dar la biserică...! Pe lîngă păcatul cel mare, apoi și rușine de moarte față cu tată-său... Întră în strană cu sufletul curat și cu gîndul numai la cele sfinte... Începea se cînte așa, cum învățase el în școală și cum îl îndemna inima... Biserița mică aromită de mireazma tămîiei răsuna în amestecul cîntecelor sfinte și

creștinii se închinau cu drag și din toată inima rugînd pe Dumnezeu, pe lingă altele, și de sănătate și noroc pentru feciorul peții, care le cîntea sfîntul locaș cu așa cîntări, care se scoară în suflet, nu alta . . . Dar se vede că în versul cîntecelor sfînte erau amestecate și părți din duioasele viersuri de doină, căci pătrundea nu numai în sufletele credincioșilor, ci chiar și în al cîntărețului, răscolindu-l pînă în adîncurile ascunse pentru o clipă, și nu arareori se pomenea deodată tăcînd în vreme ce cîntările erau purtate mai departe de dascălul din strana stîngă.

Cînd se întimpla să rupă cîntarea la sfîrșitul rugăciunii, nu se prea băga de seamă . . . Credea orî și cine că poate face un popas de odihnă . . . dar în ziua aceea, în Dumineca, pe care poate are s'o ție minte multă vreme, păcatul l-a purtat pe căile rüşinei, și a frînt Axionul tocmai pela mijloc! . . . A fost o pauză de tăcere de moarte, din care el nu s'a deșteptat decît tîrziu cînd tatăl-său, dînd Svera încetișor la o parte, l-a strigat pe nume . . . Cînd și-a dat sama unde se găsește și ce se petrece cu el, a îngălbinit, i s'a făcut negru în-

teia ochilor și dacă nu ar fi fost în strană să se razime, de bună samă că s'ar fi prăbușit la pămînt.

Încetul cu încetul i s'a limpezit lumea dinaintea ochilor, și-a dus cîntecul pînă la sfîrșit . . . Acasă părintele nu i-a zis nimic, pricepea pricina și vedea că aducînd vorba despre rușinea pățită, i-ar face și mai rău. . .

A păzit însă clipa cînd se găsia numai cu preoteasa și i-a povestit întîmplarea dela biserică, sfătuindu-se ce-î de făcut.

Preoteasa destăinui atunci printre lacrimi și împrejurarea dela coasă, și în cele din urmă puse la cale, ca chiar în ziua aceea să trimeată din nou pețitori în Dumbravă, cari să stăruie s'aducă vorbă hotărîtă.

Peste cîteva ceasuri, din ograda părintelui Catană ieșiau trei călăreți pețitori. . . Printre ei era și Petru Grăniceru, meșterul de gură, care pe lingă ploștile cu vin și rachiu, ploscuțe umplute cu binecuvîntare duhovniciască, purta pe dedesupt și o sticlută cu apă neîncepută, descîntată de baba Cucoșoia, de care numai mama preoteasa avusese grijă.

I. Ciocărlan.

ȘI-Î DESTUL . . .

Mult ți-o fi gîndu trudit
Că nici astăzi n'am venit,
Dar mi-aŭ pus în prag străjer
Datini grele ca de fer,
Și zăbrele la ferești
Mi-aŭ pus pilde bătrînești.

M'aș lupta să le dobor
Dar mi-am pus salba de dor,

Și de-oî rupe vre-o mărgea
Cum să plec tără de ea? —
C'ar rămîne 'n mina lor
De zălog neperitor,
Și-î destul un semn orî-cît
Să-mi vrăjiască de urît . . .

Fatma.

Casa lui Iancu.

Pintea Viteazul.

Dramă istorică în trei acte și un tablou.

De V. E. Moldovan.

ACTUL II.

Un ochi de pădure. O parte din tabără. În dreapta un cortuleț. Al lui Pintea, în stînga. Mai în fund, unul mai mare, al căpitanilor. Focuri stinse. În fund corturi, căruțe, puști acățate de arbori, roate de car, hamuri. Cortul lui Pintea e cu ușa spre public. În el o masă de brad pe pocumbi bătuți, cași patul. O ladă în

fund. Deasupra ei, armele lui Pintea. O strajă stă în fund, inarmat, lângă un arbore. Din cînd în cînd trece cite-un pușcaș, ducînd în mină, apă, haine, hamuri etc. Cînd se ridică cortina, Pintea, Aron și Udrea stau la masă, în cortul căpitanilor. La mijlocul cortului straja se schimbă.

Scena I.

Pintea, Aron, Udrea, — pe urmă T. Crăciun.

Pintea: Căpitanul Toader Crăciun zăbovește.

Aron: Astăzi el ține slujbă. Dar sosește acuși.

Pintea: Om de treabă, care grijește de toate, și nici greșala cea mai mică nu-î scapă din vedere.

Udrea: Cînd voiă să te prindă ori să te puște, la porunca magistraților din Bistrița, n'ai zis că-î om de treabă...

Pintea: El nu era de vină. Nu știa cine sîntem noi și ce voim. Credea că sîntem hoți de jaf, și, ca om de omenie, voiă să ucidă pe căpitanul hoților. În locul lui și noi așa făceam. Cînd a văzut însă și ne-a înțeles, a intrat și el în tabără cu 100 de pușcași. L-am făcut căpitan și nu m'am înșelat. El e viteaz și harnic...

Aron (întrerupîndu-l.): Iată că vine!

Pintea (cătră T. Crăciun): Te-am chemat la sfat, căpitane Crăciun. Șezi aci la masă și spune-ți și tu gîndul. E vorba de orașul Baia-Mare și despre planul nost, cum l-am putea freca nițel, că prea s'a dat pe partea împărăției...

T. Crăciun (așezîndu-se la masă): Vom face cum va fi mai bine. Ce zice căpitanul Aron?

Aron: Noi trebuie să băgăm bine de seamă ce facem. Dacă nu potrivim bine lucrurile, dacă sîntem biruiți oamenii își pierd îndrăzneala. Eū gîndesc că ar fi mai bine să mai așteptăm o lună de zile.

T. Crăciun: Nu-î așa, căpitane! Oamenii n'au astîmpăr. Se urăsc fără lucru. Mereu mă întrebă: Ce facem, căpitane, de ce-am venit noi în tabără?

Pintea: Bine zice și Crăciun, bine zice și Aron. Dar eū aleg calea de mijloc. Baia-Mare nu-î un sătuleț. Dacă o cuprindem, vom fi siliți să ținem în oraș cel puțin 150 de pușcași. De aceia eū gîndesc că ar fi mai bine să îi băgăm în spaimă, ca să ne plătească cu bani, cu grîu, carne și cu iarbă, iar noi să le dăm pace. Să-î silim să lege contract cu jurămînt, că nu vor

ținea cu împărăția și vor deschide porțile orașului oricînd vom porunci noi...

Udrea (ironic): Numai dacă ar fi ei așa de proști să se sperie cu una cu două!...

Pintea: Vom afla noi cale, cum să-î spe-riem...

Udrea: Cu gura...

Pintea: Cu gura puștilor!

Udrea: Eū zic, să te astîmperi, Pinteo, că ți-î da odată de om!...

Crăciun (cu minie): Eū nu știu ce are omul ăsta.

Aron: Așa-î Udrea totdeauna! Gură multă, ispravă puțină!...

Udrea: Eū știu ce știu și nu mă duc la spînzurătoare de dragul gîrgăunilor lui Pintea.

Crăciun: Dar cine te-a chemat? N'ai venit tu în tabără de bună voie?

Pintea: Destul! Am băgat de seamă că de-o vreme cu Udrea n'o mai scoatem la cale. Cînd are slujbă, se îmbată și doarme. Nu se supune la poruncă! Pilda lui strică pacea oamenilor. Trebuie să isprăvim odată!

Udrea: Să isprăvim!

Pintea: Spune ce vrei?

Udrea: Vreū să mă las de voi!

Aron: Cin' te ține? Pace bună și p'aci ți-drumul!

Pintea: Bine! Te desleg de jurămînt. Poți să pleci; mai bine și faci, decît să ne încurci mereu. Dar una să știi: Dacă te pune dracu să ne vinzi tainele, -- din ziua aceea spovedește-te și te cuminecă!...

Udrea: Păgîn mai ești!

Pintea: Ai putut să vezi că Pintea nu glumește! Și acu du-te cu bine! Adună-ți tot ce ai și pină de seară să pleci!

Udrea (ridicîndu-se): N'am ce aduna! Mă duc mai sărac, cum am venit. Dar iată, plec!

Aron: Noi n'am venit în tabără să ne îmbogățim.

Pintea: Trebuia să intri între tâlhari!

Udrea: Bine, bine! (deslegîndu-și spada) Aci-î spada! Nu duc nimic! (plecînd) Sănătate bună! (singur) Am eū ac și de cojocul vost!

Scena a II-a.

Pintea, Crăciun, Aron.

Crăciun: Omul ăsta n'are gânduri bune!

Aron: Mă tem și eu!

Pintea: Lăsați-l cu încetul! Cum și-o săra, așa va minca!

Aron: Ar fi bine să ne mutăm tabăra!

Crăciun: Și eu așa gîndesc!

Pintea: Paza bună ferește de primejdie! Să nu pierdem vremea. Să căutați loc de tabără!

Crăciun: Pe mine să ne schimbăm tabăra!

Pintea: Așteptați pînă pleacă Udrea! El să nu știe nimic!... Care faceți astăzi slujbă?

Crăciun: Eă, căpitane!

Pintea (cătră Aron): Tu, Aroane, încalecă cu 30—40 de pușcași și dați o roată prin prejuri!

Aron: Bine, căpitane! (Toți se ridică)

Pintea: Cu Baia-Mare, ne-om gîndi mai tîrziu ce să facem! (Le întinde mina și pleacă în stînga. Aron și Crăciun se duc în dreapta).

Scena a III-a.

Ioniță și Udrea.

Ioniță (venind din dreapta, cătră strajă): Aci-i' căpitanul?

Straja: S'a dus, dar vine!

Udrea (vine prin fund; cătră strajă): S'a dus? (văzînd pe Ioniță) Aci ești?

Ioniță (glumind): Ba nu-s aci, dar viu!

Udrea: Prea ești rău de gură, mă cîrlane! N'ai supt destul bagseamă!

Ioniță (glumind): Eă n'am supt destul, dar d-ta, căpitane, sugi prea mult.

Udrea (scurt): Eă nu-s căpitan!

Ioniță: Nu-u? Da ce ești?

Udrea: Astă seară mă duc din tabără...

Ioniță (mirat): Te-e duci?...

Udrea: Mă-ă duc. I-am spus lui Pintea și ne despărțim...

Ioniță (zimbind): D'apoi ce te vei face, că nu iești de nici o treabă?...

Udrea (cu viclenie): Las' pe mine... Știu eu ce să fac..

Ioniță: Ascultă Udreo — rade-ți mustețele și barba și fă-te popă păpistaș, că ție-ți place cîmînecătura...

Udrea (trăgănat): Te-oî cumineca eă și pe tine — huhurezule!

Ioniță (rizînd): Bine, bine! Vom vedea!

Straja: Vine căpitanul Crăciun!

Udrea: Are loc aci!

Scena a IV-a.

Aceiași și T. Crăciun.

Ioniță: Bună ziua, căpitane!

T. Crăciun: Noroc, voinice! Da ce-i? Ți-nefi sfat?

Ioniță: Udrea își ia ziua bună! Abia se poate despărți de mine...

Udrea (minios) Ba dracu! (pleacă prin fund).

Crăciun (în urma lui): Apoi să-ți vezi de drum!

Ioniță: Lasă-l săracu! (rîde)

Udrea (întorcîndu-se, cu minie): Ți-i grabă tare?

Crăciun: Grabă, da! Mi-e grabă!

Scena a V-a.

Aceiași fără Udrea.

Ioniță: Ce om încînit și pîrav.

Crăciun: Uf! Nu-l pot vedea în ochi!

Ioniță: Eă cred că n'are gînduri bune...

Crăciun: Diavol întreg. Trebuie să ne mutăm cu tabăra.

Ioniță: Să n'ajungă pe mina mea, de ne vinde tainele!

Crăciun: Eă mă tem de omul ăsta...

Ioniță: Să-i dai o oală cu horincă, își omoară și pe tată-so...

Straja: Vine căpitanu!

(Ioniță și Crăciun se întorc spre stînga).

Scena a VI-a.

Aceiași, Pintea.

Pintea (intrînd): Ce-i nou?

Ioniță: Să trăiești, căpitane, — am prins un Moişeles.

Pintea (zimbind): Și ce-ai făcut cu el?

Ioniță: Ducea 12 boi la Baia-Mare. Noi am luat boii, iar lui Moişeles i-am netezit 25...

Crăciun (rizînd): Ioniță-i băiat de ispravă!

Pintea: Bine! Și altă veste?

Ioniță: Udrea și-a luat ziua bună!

Pintea: S'a dus?

Crăciun: Încă nu, dar se duce!

Pintea: Bine! (plecînd spre cortul lui) Să fie toate în rînduială!

Ioniță: Să trăiești, căpitane! (pleacă în stînga)

Crăciun: Mă duc să dau o roată prin tabără! (pleacă prin fund)

Pintea (întrînd în cort): Bine!

Scena a VII-a.

Pintea singur.

Pintea (Se pune la masă, ia un petec de hîrtie și peană de gîscă, să scrie. Abia să așează, se aude un signal încet, de aproape): Ce-i iară? (Se ridică și iese în ușa cortului).

Scena a VIII-a.

Pintea, o strajă.

Straja: Să trăiești, căpitane!

Pintea: Noroc! Ce-i vestea?

Straja: Căpitane, — a venit dinspre sat o

doamnă tinăra cu un om mai bătrîn. I-am oprit, dar a zis că te caută pe dumneata. I-am adus aci. Să-i las?

Pintea (cu mirare): Cine să fie? (se gîndește) Adă-i dară!

Straja (Face cîțiva pași și dă semne cu mina. Din stînga vine Paula, în haine de drum, cu un servitor bătrîn. Se uită mirată în toate părțile. Straja îi arată cortul lui Pintea și rămîne cu servitorul în fund, apoi se retrag după culise. Paula pășește repede spre cortul lui Pintea. Din dreapta se ivește Udrea, tiptil, spionînd).

Scena a IX-a.

Pintea și Paula, în cort. Udrea, ascuns în tufiș.

Pintea (ridicîndu-se surprins): Pentru Dumnezeu, Paula!

Paula (cu frică, șovăind): Am venit la tine. Nu te superi? (ar vrea să se apropie, dar nu îndrăznește)

Pintea (confuz): Ce ți-a venit în minte, copilă? Cum ai venit? Cu cine? (o ia de mină și o aduce în cort).

Paula (alipindu-se de dînsul): Cu Ion, dar nu te teme, el știe să tacă. Să-ți spuî: Am venit călare! Acasă nu știu nimic! (cu frică) Nu ești mînios? Tu nu mai vii pã la noi și mi-a fost dor... (cu seriozitate naivă) Apoi am să-ți spun lucruri mari. În Baia-mare au hotărît să te omoare. Eü m'am speriat și am venit să-ți spun, să te păzești. (il privește cu teamă și iubire).

Pintea: Sărmană copilă! Cum ai îndrăznit să faci una ca asta? (îi arată lavița) Șezi și te odihnește! Mult nu poți să stai aci, să nu te vadă cineva! Ce crezi? Ȃsta-i lucru mare!...

Paula (cu naivitate și teamă, aproape să plîngă): Să plec? Dacă zici, eü mă duc! (Udrea clatină din cap și se pitește într'un tufiș lîngã cort).

Pintea: Ba nu! Nu așa curînd. Dar aci nu poți rămînea!

Paula: Tu nu te bucuri că am venit? Spune!

Pintea (confuz): Ba... ba mă bucur, dar...

Paula (cu naivitate, repede): Tu nu mă iubești! Tu gîndești că eü sînt fatã micã încã. Eü nu-s fatã micã. Am trecut de 16 ani și (cu frică) și să vezi, ce mult fac eü pentru tine! Mai mult ca una — mare...

Pintea (zimbînd și netezîndu-î obrazul): Ce îngeraș!...

Paula: Și totuși...

Pintea (cu bunătate): Ce?...

Paula: Ești așa de străin, rece...

Pintea: Cine ți-a spus?

Paula: Văd eü! Imi dai mina... mă cerți ca pe o copilă. Știu eü de ce! Tu ai văzut păpușa în fereastră la noi și ai gîndit că e a

mea... Nu, eü n'am păpușe era a sorã-mea. Tu ai gîndit...

Pintea (privindu-o cu drag): Ba nu, eü n'am gîndit!

Paula (înrîstată): Ba ai gîndit!

Pintea: Ba n'am gîndit...

Paula (dirzã): Văd eü! Am venit la tine, că nu te-am văzut de mult și tu imi dai mina și mă netezești pe obraz ca pe o fetiță de 14 ani. Și eü am trecut de 16 ani...

Pintea (o privește tot mai cu drag): D'apoi ce să fac?

Paula (plîngãtor): Lasã! Cînd să întilnesc doi...

Pintea (întelegînd, o cuprinde în brațe și o sãrutã): Tu, prostuță!...

Paula (desfãcîndu-se): Da, — acu! Dacă ți-am spus...

Pintea (ținîndu-î talia): Ba nu, dar m'am temut să nu ne vadã!...

Paula: D'apoi? Dacă mă iubești, ce-ți pasã? Văd eü că nu mă iubești...

Pintea (se așează pe laviță și o ia pe genunchi): De unde vezi?

Paula: Văd eü! Dacă m'ai iubi, ai zice să rămîn cu tine aci, și eü ași rămînea.

Pintea (cu bunătate): Asta nu se poate, dragã! Viața în codru e plinã de necazuri și primejdii.

Paula (cu îngrijire): Sînt aici și lupi?

Pintea (zimbînd): Sînt, zãu!

Paula: Și urși?

Pintea: Și!

Paula (îi pune cu frică mina dupã gît): Și tu nu te temi de lupi?

Pintea: Nu! Lupii nu-s așa rãi ca oamenii...

Paula: Nicî de urși?...

Pintea: Nicî!...

Paula (repede): Atunci nicî eü nu mă tem!

Pintea (zimbînd): Nicî noaptea?

Paula (cu frică): Ba, — noaptea — noaptea mă tem!

Pintea (grav): Cînd fulgerã și trãznește...

Paula: Și tu stai aci cînd e vreme grea?

Pintea: Staü zãu! Apoi vine dușmanul. Pușcã dupã noi și noi fugim prin pãdure, prin întuneric, prin ploaie și pușcãm și noi, pe nimerite...

Paula (cu spaimã): Vai! Și ție nu ți-i frică?

Pintea! Ba mi-e frică, da n'am ce face! Ce-ar fi însã de-ai rămînea tu aici?... Nu! Tu du-te frumos acasă și așteaptã pînã se face pace în țarã! Dacă se isprãvește rãzboiul, apoi viü la Baia-Mare și...

Paula (repede): Și mã ieî de nevastă?

Pintea (zimbînd): Da, — te iaü, dacã n'o să mã uiți pînã atunci.

Paula (îmbrãțișîndu-l): Nu, — că eü tot la tine mã gîndesc, mereü, și seara mã rog lui Dumnezeu pentru tine și (offînd) oftez de

multe ori. (repede) Mama mă întreabă: Ce-î cu tine? — Eu zic că mă doare capul!...

Pintea: Așa dară tu te duci acasă și te gîndești la mine... (Paula oftează) Și mă așteptî pînă viu...

Paula (făcînd o mișcare): Să mă duc dară?

Pintea (cu bunătate): Da, să te duci, că...

Paula: Bine! Eu te ascult! Să vezi, cum te voi asculta eu și cînd îți voi fi nevastă. (Udrea se ridică din ascunzătoare, dă din cap semnificativ și se depărtează)

Pintea: Și acu, du-te! (o sărută). Paula, să nu te vadă nime! Grăbiți, că poate ploaia azi...

Paula (gata de plecare, aproape plîngînd): Mă du-uc!

Pintea (o prinde de mînă și o conduce din cort. Face semn cătră strajă, care se apropie cu servitorul Paulei): Să-î duci pînă 'n sat! Să nu vă vadă nime!

Straja: La poruncă! Să trăiești, căpitane!

Paula (face adio cu mîna): Apoi să vii!

Pintea: De bună seamă! (o petrece cu ochii, apoi singur) Ce îngeraș de copilă! Sărmana! (se întoarce în cort și se așează la masă)

Paula (vine tiptil și îl surprinde): Ce faci?

Pintea (ridicîndu-se): Tu, — răutate! Nu te-ai dus încă?

Paula (naivă): Tu așa te grăbești... voiam să văd ce faci... Nu te superi?

Pintea: Nu, nu! Dar du-te acuși, că te-ajunge ploaia pe cale. Nădășala asta-î semn de ploaie (se aude un tunet surd din depărtare), Auzi? Nu ți-am spus?

Paula (cu frică): Vai, — vine ploaia!

Pintea! Încă nu, dar grăbiți să nu vă prindă pe drum.

Paula (plecînd): Apoi să vii!

Pintea (în urma lor): Viu, viu! Să ne vedem cu bine! (se întoarce în cort și se așează la masă. Scrie).

Scena a X-a.

Pintea în cort. Straja, apoi Ioniță.

Ioniță (vine din stînga și se apropie de strajă. Arătînd spre cortul lui Pintea): Aci-î căpitanul?

Straja (face cu capul semn afirmativ): Aci!

Ioniță: Ce face?

Straja: Nu știu!

Ioniță (se apropie de cort. Din ușe): Să trăiești, căpitane!

Pintea (ridicîndu-și capul): Ce-î vestea, Ioniță?

Ioniță: Căpitane, — a venit un străin și do-
rește să-ți grăiască!

Pintea: Cine-î? Ce fel de om?

Ioniță: Pare a fi Român, dar nu din părțile noastre. Mi se pare că aduce o scrisoare, dar nu spune nimic... Zice că...

Pintea (înterupîndu-l): Adă-l dară!

Ioniță (pășind spre mijlocul scenei): La poruncă!

Scena a XI-a

Pintea (în cort), Ioniță (face un semn) Avrămuț (vine din dreapta).

Avrămuț (intrînd): E singur?

Ioniță (dă din cap afirmativ și îl duce la cort): Singur!

Avrămuț (în ușa cortului): Bine te-am găsit, căpitane!

Pintea: Bun sosit! Cine ești? De unde vii?

Avrămuț: Eu sunt pușcaș în tabăra Mării Sale principelui Rákoczi. Mă numesc Avrămuț.

Pintea: Sezî voinice! Aduci vre-o veste?

Avrămuț: Și o scrisoare. (îi întinde scrisoarea sigilată).

Pintea (desfăcîndu-o): Dela Rákoczi?

Avrămuț: Măria Sa vă dorește sănătate și a zis să-î duc răspuns.

Pintea: Bine! (cetește, a parte) „Măria Sa

„principele Francisc Rákoczi II. scrie nobilului

„Pintea din Măgoaja, căpitanul răsculaților ro-

„mâni și îi dorește tot binele! Căpitane! Am

„aflat, că vitejii Români s'au adunat sub cîrma

„ta și s'au hotărit să lupte în potriiva dușma-

„nului, care ne răpește avutul, drepturile și cre-

„dința. Fiindcă și eu lupt în potriiva aceluiaș

„dușman, m'am gîndit că ar fi bine să ne în-

„preunăm puterile și pînă ce eu străbat 'în țara

„ungurească, Români să țină în friu orașele din

„Ardeal și din partea de miază-noapte a Ardea-

„lului. Să păzească de transporturile cătănești

„și să aibă de grije ca să nu mă atace dela

„spate. Cu ăst gînd, care cred că-î și gîndul

„Românilor și al căpitanului lor, eu m'am hotărit

„să te fac căpitan al meu; iar ca să ne în-

„țelegem, îți trimit pe omul meu de încredere,

„cărui să-î spuî un loc, unde ne putem întîlni

„în taina cea mai mare. Aștept cu grabă răs-

„punsul.“ (cătră Avrămuț) Unde-î principele?

Avrămuț: Cale de o poștă de aci, în pădure.

Am venit tot noaptea, că potrivnicii ne urmă-

resc mereu. Ziua am stat prin păduri.

Pintea: Și vrea să ne întîlnim încă astăzi?

Avrămuț: Principele te roagă să îmi dai un

om de încredere care să ne ducă la noapte la

locul de întîlnire. Ar fi bine să plecăm îna-

inte de miezul nopții!

Pintea: Bine! Va merge cu tine aprodul meu

Ioniță! (cătră Ioniță) Incalecă și du-te cu dînsul!

Cînd se înserează, porniți pe potecă spre peștera

pustnicului Ilie. O să fiu acolo! (cătră Avrămuț)

Spune principelui, că mă închin de sănătate și

că mă voi duce înainte de miezul nopții, la în-

țîlnire.

Ioniță: Mi se pare că va ploua!

Pintea (cătră Avrămuț): Veni-va stăpinu-tău și

dacă plouă?

Avrămuț: A bună seamă! Principele vrea să isprăviască iute, că oastea lui s'a pornit spre Oradea-mare.

Pintea: Bine! Porniți dară, că peste-un ceas se face seară.

Avrămuț: Pornim! Să trăiești, căpitane! (iese și pleacă în dreapta, urmat de Ioniță).

Ioniță (ieșind): Vii singur, căpitane?

Pintea: Singur! — Băgați de seamă, că-i rău drumul.

Ioniță: Să trăiești, căpitane!

Pintea: Cale bună!

Scena a XII-a

Pintea, straja.

Pintea (ieșind din cort, către strajă): Sufală în corn, să vie căpitanii!

Straja: La poruncă! (sufală de trei ori).

Pintea: Du-te și spune să pună șeaua pe calul meu!

Straja: Mă duc, căpitane! (iese prin fund, dă porunca și se întoarce)

Scena a XIII-a.

Aceiaș, Toader Crăciun.

Pintea (către T. Crăciun): Aron n'a venit încă?

Crăciun: Incă nu! (pornesc spre cortul lui Pintea).

Pintea: Să grijești de tabără în noaptea asta! Eū mă duc!

Crăciun: Cînd? Acu? Vine furtuna!...

Pintea: N'am ce face! Merg să mă întîlnesc cu Rákoczi, pe la miezul nopții.

Crăciun: De ce nu vine aci?

Pintea: Nu poate! Cătanele împărătești umbă să-l prindă.

Crăciun: Și cînd te întorci?

Pintea (intrînd în cort): Spre ziuă! (își pune spada și securea; își ia mantaua pe umăr și pușca. Apoi își cercetează pistoalele. În răstimp).

Crăciun: Udrea plecat-a?

Pintea: Nu știu! De nu s'a dus, spune-î că pe cînd mă întorc, să nu-l aflu aci!

Crăciun: Singur te duci?

Pintea (ieșind din cort): Ioniță s'a dus să-i călăuzească.

Straja: Calu-î gata, căpitane!

Pintea (dînd mîna cu T. Crăciun): Rămii cu bine, căpitane! Poartă de grije să nu se întîmple ceva!

Crăciun: Fii liniștit! Să umbli norocos! (Pintea iese prin fund, T. Crăciun prin stînga).

Scena a XIV-a.

Doi pușcași, (aduc niște hamuri, se așează pe scenă și încep să le lustruiescă. Din depărtare se aud tunete surde).

I-ul: Silește, Găvrilă, că ne apucă ploaia!

Al II-lea: Eū m'aș fi dus pe diseară acasă.

I-ul: Oare unde s'a fi dus căpitanul?

Al II-lea: Să vede că se gătește de lucru.

I-ul: Așa se vede! Ar și fi vremea că m'am urît cu lenevitul...

Al II-lea: De ne-ar cădea în brînci Baia-mare, să avem unde să iernăm!

I-ul: N'ar fi rău! (auzind pași) Auzi! Cine vine?

Al II-lea: Căpitanul Udrea!

Scena a XV-a.

Aceiaș, Udrea.

Udrea (intrînd): Bun lucru, fiiori!

Amîndoi: Să trăiești, căpitane Udrea!

Udrea: Ce faceți?

I-ul: Curățim hamurile.

Udrea: Căpitanul s'a dus?

Al II-lea: Se vede că are vre-un lucru mare!

Udrea: S'o fi dus la drăguțe, că nu se mai satură...

I-ul: E om tînăr, doară!

Udrea: Atunci să stea acasă și să nu se cocoțeze de căpitan!

Al II-lea: Te-ai sfădit cu el, căpitane Udrea?

Udrea: I-am spus să fie mai cu minte! S'a apucat de ce nu-î dă mîna să facă. De nu eram eū, v'ar fi băgat într'o cursă, de nici unul din voi nu mai vedea iarbă verde.

I-ul: Ce spuți?

Udrea: Din pricina asta eū mă duc din tabără. Bine ați face, de v'ați vedea și voi de drum.

Al II-lea: Ne-om mai socoti, căpitane Udreo! (cătră I-ul) Ești gata? (se ridică).

I-ul: Gata! (se ridică).

Al II-lea: Mergem dară! (cătră Udrea) Să trăiești, căpitane Udreo! (Pleacă amîndoi).

Udrea: Dumnezeu să vă păzească!

Scena a XVI-a.

Udrea singur. (Din depărtare se aud tot mai des tunetele).

Udrea (zîmbind cu mulțumire): Așteaptă numai, Pinteo, că-ți pun eū usturoi în zamă! Indemne-te numai dracul să te apropii de Baia-mare! (gîndit) Dar oare unde s'a dus în cap de noapte? Nu cred că n'are ceva în gînd. (agită) Te-ai pus cu Udrea, Pinteo? Udrea-ți va pune capul! (privește deodată în stînga) Chiar vine! Chiar bine că vii Ileană! Chiar bine! — Să vedem ce vrea? (se retrage în dreapta).

Scena a XVII-a.

Ileana, straja.

Ileana (intrînd, către strajă): Aci-î căpitanul?

Straja: Ba nu! S'a dus ca de-o jumătate de ceas!

Ileana (surprinsă): S'a dus? Unde?
Straja: Nu știi! A zis să puî șeua pe cal și s'a dus.

Ileana: Așa?... Fost-a azi cineva la el?
Straja: Mai înfii a fost un om mai bătrîn din Baia-mare și o domnișoară tinăără...

Ileana (tresărind) O domnișoară?... Ai văzut-o cu ochii?

Straja: Cu ochii! Da ce-î?

Ileana (înădușit): Nimic! Ce să fie? (și intră în cortul lui Pinteoa) S'a dus! Doamne, Doamne, ce să mă fac? (cade pe laviță). Cine-o fi fost oare? (tresărind) Poate, Paula!? (își pleacă fruntea în palme și plînge cu năframa la ochi) Pinteoa, Pinteoa, bată-te Dumnezeu ă

Scena a XVIII-a.

Ileana, Udrea.

Udrea (vine încet în cort): Bună seara, Ileanuță!

Ileana (zăpăcită): Tu ești Udreo?

Udrea (prefăcut): Mi se pare că ai plîns... Ce ai?

Ileana (ascunzîndu-și plînsul): N'am nimic!
Udrea: Nu tăgădui Ileanuță! Văd eă, și știi eă ce ai! Sărmană fată! Nu-î lucru creștinesc ce face omul acela cu tine.

Ileana (privindu-l în ochi): Ce-ai zis? Cine? Căpitanul? Știi și tu?

Udrea (cu viclenie): Ba n'oi ști! Vede doară toată lumea că te înșală, te minte, își bate joc de tine! La toți li-e milă de tine!

Ileana (ridicîndu-se): Spune ce știi, spune!...

Udrea (prefăcut): Sărmană Ileanuță!...

Ileana (lovind cu piciorul în pămînt): Spune!...

Udrea: Ce să-ți spun? Ce știe toată lumea. Pe unde umblă, în tot locul are cite-o drăguță. Acu începe să și le aducă aci în tabără.

Ileana (ca mușcată): În tabără? Cine-a fost aci?

Udrea (liniștit): Cine? O fatuță tinăără din Baia-mare...

Ileana (desperată): Ci e-e?...

Udrea: O chiamă: Paula!

Ileana (cu furie): Paula? Știi de bună seamă?

Udrea: D'apoi! I-am văzut și i-am auzit. Aă rămas singuri în cort și să drăgosteaă ca turturelele. Apoi s'a dus după ei la Baia-mare. Vrea s'o ia de nevastă...

Ileana (cu furie): Nu minți? (rugătoare) Zi că minți.

Udrea (cu milă prefăcută): Doamne, Ileanuță, cum ași vrea să nu fie drepte cele ce-ți spun. Dar ce să fac? M'a cuprins mila de tine, că te batjocorește...

Ileana: Ha-ha-ha. Așa, Pinteoa? Așa?...

Udrea: Așa! N'ai decit să-l părăsești.

Ileana: Eă? Ha-ha-ha. Eă? Să-l părăsesc?

Ho-ho! Prea lesne mi-ar scăpa. Stai, stai. O să vă arăt eă, ce știe Ileana. Stai, stai. Ha-ha-ha!

Udrea: Ce-î poți face? Glonțul nu-l prinde.

Ileana: Nu? Lasă numai, lasă... Vrei să-mi ajuți?

Udrea (cu viclenie): Eă? Doamne ferește!

Ileana (mirată): Ce e? Și tu ții cu el?

Udrea: L-aș bea într'o lingură de apă, dar..

Ileana: Nu te teme. Am eă leac... Nu te teme.

Udrea: Ce leac? Știi doară ceva?

Ileana: Știu. Ha-ha! Știu. Ascultă: El poartă cămașă de zale. Glonțul nu-l pătrunde prin zale, că-î prea mare... dar, știi tu, Udreo — sint și gloațe mici... știi tu...

Udrea: Știu, știu...

Ileana (tot mai disperată): Șapte-opt gloațe mărunte... ca mazărea, ca griul, ... gloațe de argint... Le puî în pușcă, — (arăfînd cu mina ca și cînd ar trage cu pușca) tragă cocoșul, — poac, apoi se poate cununa cu domnișoara lui... M'ai înțeles?... Ha-ha-ha!

Udrea (prefăcut): N'am înțeles!

Ileana (rinjind): Cum? N'ai înțeles? Gloațe de argint în pușcă...

Udrea: Bine, bine. Dar cine să-l puște? Și unde? Aci în tabără? Ne-ar spinzura pe amîndoi.

Ileana: Unde?... Unde?... Gîndește-te. Ai tu minte! Dar la Baia-Mare?... Dar pe drum?... Eă mă duc, mă duc acasă... Celelalte-s treaba ta!... Ha-ha-ha! Noapte bună, Udreo. Noapte bună... Noapte bună, Pinteoa! Ileanuța ta se duce. Ha-ha-ha. Noapte bună! (iese prin stînga. Udrea rămîne uimit).

Scena a XIX-a.

Udrea, singur. (Tunetele tot mai apropiate. Iasă scenă și fără să bage seamă straja, — gesticulează ca nebun. Straja îl privește speriat).

Udrea (singur): Mai curînd, decit nădăjduiam. Așa — așa! Hm. Gloațe mărunte ca griul... gloațe de argint (cu patimă) le puî în pușcă, — (imitînd mișcarea Ileanii) — poac, și... Ah! Pinteoa, năzdrăvanule! Așteaptă numai, așteaptă. (ieșind prin stînga) Gloațe de argint mărunte, — poac, și noapte bună, căpitane. (straja, uimit, ridică tulnicul și suflă alarm).

Scena a XX-a.

Straja, T. Crăciun, pușcași, străji, vin în fugă.

Straja: Haidați, haidați...

Pușcașii: Ce-î? Ce-î?

T. Crăciun (venind navală): Ce-î? Ce s'a întîmplat?

Straja: A înebunit căpitanul Udrea. (Invălmășală. Toți fug după el).

(Cortina).

PRIMĂVARĂ.

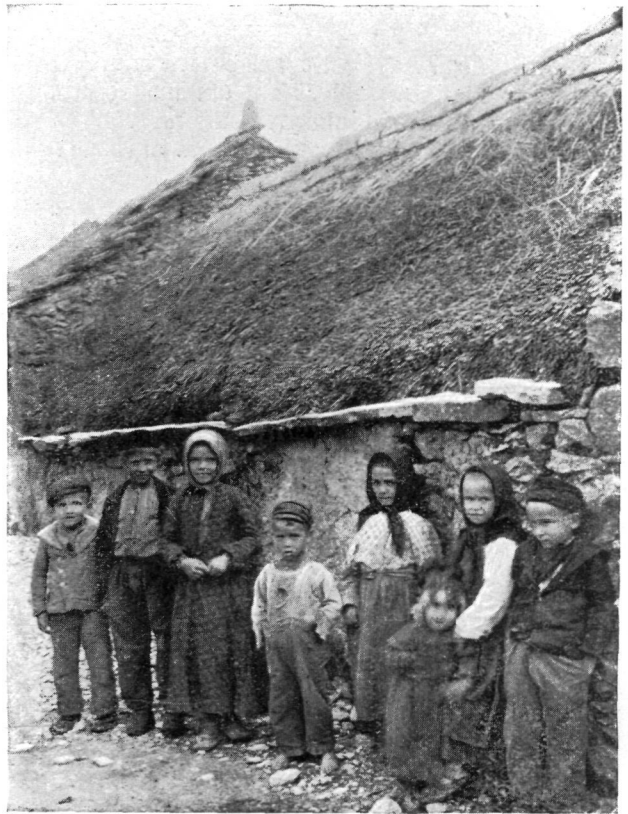
Au înverzit iar vesel mătinii la fereastră
 Și-o ramură 'nflorită vestind la geamuri bate,
 Că dulcea primăvară e iar pe lumea noastră.
 Rămas bun, casă tristă, și florilor din glastră,
 Mi-e dor, mi-e dor de soare, mi-e dor de libertate.

Să-mi măi desmierde ochii livezile în floare,
 Cuprins de 'nsuflețire să 'nbrațișez pământul,
 În suflet să-mi pătrună lumina dela soare,
 S'algă uitat pe cîmpuri, să cad de pe picioare
 Și cîntec de mărire să-mi fie tot cuvîntul.

Să mi se pară viața ca fulgul de ușoară,
 Cu avînt să 'ncalec roibul cel măi nebun din stavă,
 Să trec în zarea largă ca pasărea ce zboară. -
 Un singur cuget numai pe lume să mă doară
 Că nu pot avea aripi să mă înalț în slavă. -

Rămas bun, casă tristă și de 'ntunec plină,
 De neagra ta 'nchisoare mi-e groază și mi-e silă;
 În zări m'ademenește viața și lumină
 Și ape ce-mi murmură și vînturi ce-mi suspină.
 Rămas bun, casă tristă și vrednică de milă.

A. Esca.

Băeți din Susnievița (Istria).
 (Colecția etnografică Dr. I. Popovici).

Ferărie din Letai (Istria).
 (Colecția etnografică Dr. I. Popovici).

Cugetări.

Cei măi monștruoși oame-
 ni sînt aceia cari tot dea un a
 vrobesc numai de ei înșiși.

Patima caricaturizează ade-
 seori individualitățile cele măi
 mari. Y.

Pastel.

Pe la cuiburi se 'nfiripă
 Viersul multor cîntărețe, —
 Dulce și curat ca dorul
 Duor suflete răzlețe.

Fluturi mîitei în stoluri
 Tremur aripile albe,
 Peste flori și prin răzoare
 Se întind ușoare salbe.

De pe scocuri curg a lene
 Lacrime mărunte 'n girle,
 Pleacă riul blînd cu doina
 Fermecată dela tirle . . .

V. Loichiță.

FOI RĂZLEȚE.

ION GORUN: *Taina a șasea*, București, Minerva, 1905, pp. 286, prețul L. 1.50
 „ „ *Robinson în Țara-Românească. Povestire din zilele noastre*, București, Carol Göbl 1905, pp. 354.

Sufletul omenesc are multe ascunzișuri, multe locuri tănuite, în cari se păstrează calități pe cari nu le descoperim la dușmani și defecte, pe cari nu le zărim la prieteni, porniri pătimeșe și șovăiri îndărătnice în luptă unele cu altele, făcînd ca faptele noastre să pară neconsecvente și ca să trăim alături cu oameni pe cari nu-i putem pricepe niciodată pe deplin. În aceste tainițe ale sufletului nostru caută să pătrundă scriitorul modern, romancierul și nuvelistul de astăzi, pentru care omul nu are alt interes, decît că e purtătorul unui suflet. El se viră cu răbdarea unui scrutător în cele mai dosite crețuri ale sufletului nostru, căutînd se reveleze porniri pe cari le ascundem și nu ni le mărturisim bucuros nici nouă înșine.

Altfel Gorun.

Și el e un psiholog și pe el îl interesează, mai mult chiar decît pe alții, numai sufletul și nu purtătorul lui. Dar el n'are temperamentul exploratorului, nu caută să pătrundă creață de creață a acestei țesături întortocheate, ci cu o zmicătură puternică întinde pînza, ca să nu mai rămînă nici o încrețitură, pune sufletul în fața unei pasiuni puternice și îl descrie în momentul cînd el ne apare întreg, aș putea zice: gol. De aceea mai toate novelele sale ar putea avea drept titlu un abstract: ura, iubirea, răzbunarea, admirația ș. a. m. d.

Nu cred să fie mulți, cari după ce au cetit *Taina a șasea* să rețină un nume de persoană, să-și aducă aminte de figura vreunuia din eroi, de hainele, de mișcărilor, de frumsețea sa de urîșenia lui. Gorun n'are vreme să pindească un gest sau o clipire a ochilor din care să ghicească ce se petrece în inima cuiva și nu ține să ne spună cum au fost părinții celui ce-i capabil să omoare. Pe el îl interesează faptul în sine, momentul decisiv în care se desleagă, într'un fel sau altul, conflictul.

Taina a șasea e căsătoria. Sînt descrise treizeci și una de căsnicii, cari nu formează numai un volum, căruia i se poate da un titlu comun, ci tot atîtea ilustrațiuni pentru concepția filozofică a autorului despre societatea noastră. Gorun se deosebește de filozoful care ar fi tratat acelaș subiect numai prin aceea, că nu trage concluziile din exemplele ce le dă, ci ne lasă pe noi să le tragem. Dar ori cît cearcă să stea de-o parte, să nu amestece personalitatea sa în operele ce le scrie, felul de a pricepe el lumea și-l sugerează pe fiecare pagină, concepția lui despre societatea omenească era formată înainte de a lua pana în mînă ca să scrie cea dintîi novelă din volum, simți, că în fața ta stă un *convins*, care sugerează, care convinge. Tu, cetitorul, poate să ai cu totul altă concepție, dar strigătul „Gaz! Gaz!“ îți va zuruî mereu în urechi. Veî vedea multă vreme încă pe nenorocitul ampioiat, care zărînd silueta amantului la nevastă-sa, nu are inima să sfîrșească o viață de dragul liniștei sufletești, ci se întoarce în birou, unde nu-i rămîne alta, decît să plămădească un act de răzbunare „de peste prag“. Tu te simți mai tare ca el, tu știi că nu ești în stare să duci viața unui verme, ci ai curajul s'o sfîrșești cînd devine umilitoare. . . . și totuși te simți atît de doborît, cînd ți se aduce aminte „pilda grăuntelui“: „o slabă furnică a putut să-l miște, și cum și-a schimbat el locul, s'a rupt cumpăna întregă a coastei —, și grăunte căzînd peste grăunte și unul pe altul trăgîndu-se în prăpastie, au venit în virtej ca un potop . . . Un bubuit, un tunet prelung, și pe urmă iarăși tăcere și iarăși nemișcare“.

Puterea cea mare de sugestione a lui Gorun poate nu se datorește atît artei, cît mai ales personalității sale. Ca artist i se pot găsi cusururi și unul dintre cei mai mari artiști ai noștri, și bun prieten al lui, l-a caracterizat astfel: „E prea bun polemist, ca să fie novelist desăvîrșit, și scrie novele prea frumoase ca să nu să vadă aceasta în versurile lui.“ Într'adevăr, nuvelele lui, de cîteva fețe toate, sînt mai mult schițate în cărbune, uneori fără să-și ia răgaz să pună umbrăturile necesare; dar dacă firea lui nu-i dă liniștea să facă din fiecare bucată un întreg artistic, el a făcut ceea ce numai puțin pot, volume. Nu din cutare novelă, ci din volumul de nuvele, răsare personalitatea lui bine hotărîtă, care știe ce vrea. Un filozof, care a văzut multe și a pățit multe, dar fără ca să ia pana cu entuziasm, sau cu revoltă în mînă, de cîteori s'a desfătat înaintea unei priveliști sau s'a simțit lovit în ce avea mai scump. Nu, înainte de a scrie, în suflet i s'a deslușit ce e alb și ce e negru în jurul său, — mai mult negru decît alb; înainte de a ne face părtași pe noi de preocupările sale, el s'a învățat să se domoliască și să rabde. De aceea azi, cînd cuvîntul pesimist a ajuns să însemneze un om, care țipă de cîte ori îl doare, care nu e numai convins de zădărnicia lumii, ci se și vaetă căutînd se facă și pe alții să bocească, n'aș cuteza să-l numesc astfel, deși în scrierile sale se vede că din lupta vieții i-a rămas multă, foarte multă amărăciune în suflet și nu numai odată găsești printre rînduri ceva dirz, picături din luptele sufletești purtate între cei patru păreți ai singurătății sale.

Cu totul altul apare Gorun în scrierea sa din urmă: *Robinson în Țara-Românească*. Aici se descriu păte-niile unui Robinson din zilele noastre, unui tînăr stricat în desfrîul capitalei, care pleacă să-și pună capăt zilelor și ajunge într'un sat, unde se convertește la viață, la cîinste și la muncă, se face țaran și ridică pe țaranii cari l-au primit la bunăstare, stîrpind dintre ei pe cei nemernici. E un roman cu o teză foarte sănătoasă, plin de optimism, care ar trebui să se împartă ca premii la elevii școlilor noastre. Intreșererea măiastră a unei intrigii

face scrierea cu atât mai interesantă, iar stilul limpede, limba çurgătoare și frumoasă pot servi de model.

Deși o recomand, pentru aceste cuvinte, din tot sufletul, mai ales bibliotecilor populare și tineretului, cartea aceasta nu însemnează o etapă importantă în dezvoltarea scriitorului Gorun. Din ea vedem numai cât de mari și elastice sînt puterile sale de scriitor, despre ceace ne vom convinge și cînd va apărea traducerea mult așteptată a lui „Faust“.

„Pentru astfel de lucrări trebuie umeri lați“, ni-a spus el odată în glumă și cum și-a săltat spetele sale late, n'am mai stat la îndoială, că ele pot să supoarte poveri mari, să încapă pe ele și monumente ca cele ridicate de Ghoete.

Ceice în *Foile răzlețe* ale acestei reviste caută un sfetnic, vor celi pe *Robinson în Țara românească*. Nădăjduesc că el va fi puntea de trecere spre a le deștepta interesul pentru celelalte scrieri ale acestui scriitor, din nenorocire încă atât de nepopular la noi, încît cei mai mulți nici nu știu care îi e numele lui adevărat, deși acest nume e unul din cele mai strălucite dincoace de munți, deși îl găsim, — adevărat numai cu inițialele — pe multe coloane ale Tribunei de acum douăzeci de ani.

Dr. S. P.

GRĂUNTELE.

Cum s'a 'ntîmplat? Nu măi știe, și la judecată de geaba o să-l întreb; n'are să poată spune, n'are să poată lămuri nimic, căci nelămurită i-a rămas și lui toată întîmplarea și cînd încearcă numai să se gîndească la ea, mintea i se întunecă, o amețială îl cuprinde și totul par' că se prăbușește înăuntrul și împrejurul lui.

Ce i-a trebuit malului să se năruiască de sus și să se rostogoliască năprasnic, de par' că însuși dealul ar fi pornit să alunece cu tot trupu-i uriaș în jos? Cine știe? Un singur grăunte poate mișcat din locul lui, a pricinuit toată grozăvia aceasta. Dacă ar fi rămas nemișcat acolo, nimic nu era să se întîmple; dar s'a mutat din loc, o slabă furnică a putut să-l miște și cum și-a schimbat el locul, s'a rupt cumpăna întreagă a coastei, — și grăunte căzînd peste grăunte și unul peste altul trăgînd în prăpastie, a venit în prăpastie ca un potop. Un bubuit, un tunet prelung — și pe urmă iarăși tăcere și iarăși nemișcare . . . Fă-ți cruce, creștine, pentru ceia ce erau primejdutți și ați scăpat . . .

Cine erau aceia? Satu 'ntreg îi fericea, era Ilinca lui Radu Gheorghe, care plecase, zicea după lut, și n'apucase să se apropie bine în preajma malului, cînd se întîmplă primejdia. Dar Mitu, flăcăul ce căutase și dînsul pe-acolo? Ei, par' că măi era loc și vreme de 'ntrebat! Desul că fuseseră văzuți împreună alergînd înspăimîntați dinspre locul întîmplării, și bine că scăpaseră teferi, neatînși! Hei, dar Radu Gheorghe nu se putea împăca așa de lesne cu toate că-i scăpase nevasta de-o primejdie așa de grozavă; da slavă, firește și el, la cel dintîi, celui de sus; dar o piatră i se ridica de pe piept și alta

mai grea i se așeza iarăși.

Nu odată îi căzuseră lui cu bănuială tircoalele flăcăului aceluia cam tot pe unde să întîmpla Ilinca. Ce căutasă și acum în partea aceea, unde n'avea nici o treabă? Putea să fie vezi bine curată întîmplare. Dar, vezi iarăși, ce-i faci bănueli, cînd își înfige și dinții și ghiarele în sufletul tău și nu-ți măi dă pace și nu te măi iartă?

Prostie, curată prostie, își zicea Radu Gheorghe, frămîntîndu-se pe prispă, în loc să mulțamească lui Dumnezeu, imi fac boală singur.

Și iar se întorcea:

Așa o fi, dar ce caută Mitu cu dînsa? Și în cumpăna aceasta i se zbuciuma mintea chinuită fără țintă, fără scop, fără hotărîre. Se ridică și sezu iar.

Noaptea era așa de luminoasă cum n'o măi văzuse nici odată; și ciudat! par' că acum întîia oară vedea și plopul cu frunza albă ridicîndu-se așa de sus în fundul curții; nici așa înalt nu-l știa, nici frunza așa de albă nu i-o măi văzuse. Par' că era ceva străin în cuprinsul lui, ceva, ce atunci fără veste răsărise acolo.

A, dar ceea ce cu adevărat era străin era altceva; era o umbră ce se strecura în partea aceea pe lîngă gard. Din cîteva sărituri Radu Gheorghe cu un par în mină fu în mijlocul drumului.

„Tu ești, mă?“

Umbra se deslipi de lîngă gard.

În lumina lunii fața albă a flăcăului apărea îndîrjită și ochii îi scînteiau rău, înfruntători.

Un nor greu și negru trecu oare atunci prin fața lunii, sau negru se făcu numai înaintea ochilor omului înnebunit?

Un pocnet, un vaet scurt, totul ca prin vis, pe urmă iarăși tăcere . . .

Cu capul în mână, aiurit, omul stă și se uită la celalalt, întins la pământ alături cu o diră neagră ca o a doua umbră de alungul corpului nemișcat.

Ce are să spună acum când l-or întreba ? Ni-

mica nu știe să spună. Atita doar: de ce i-a fost scris omului tot n'a scăpat — de geaba a fugit. A venit așa ca din senin, lucru nevisat și negindit: un grăunte s'a mișcat din loc, în cuprinsul lumii din afară și în cuprinsul gândului din nautru — s'a pornit cumpăna, s'a plecat, s'a frînt...

Și s'a prăbușit tot și s'a năruit peste toate.

Jon Gorun.

DĂRI DE SEAMĂ.

N. Iorga : „Istoria Românilor în chipuri și icoane“. București, 1905. ed. Minerva (2 volume).

Scrierile menite a răspîndi în cercuri mai largi cunoștințe temeinice și sigure despre trecutul nostru istoric, în literatura românească nu sînt numeroase. S'a făcut, ce e drept, unele încercări, izbutite ca formă, dar aproape la toate s'a putut constata, că forma ușoară și atrăgătoare, prin care țintea, în deosebi, a chema luarea aminte a unui cerc mai larg de cetitori, nu era sprijinită pe o cunoaștere destul de multilaterală a trecutului nostru, pe un cuprins tot atît de bogat. Această lipsă rămînea să o acopere fraza lustruită cu un colorit arhaic și poetic, orî dicțiunea, adeseori prea declamatoare, dela care se aștepta să producă efect.

Adevărat, că scrierile de popularizare reclamă toate ca un ce indispensabil, stilul ușor și vioi care să străbată și să cuceriască repede. Dar numai atita nu e de ajuns. Pentruca ele să poată aduce un folos real, se mai cere, ca în haina aceasta de zugrăveală, de podoabe exterioare autorul să îmbrace un cuprins tot atît de variat și bogat în cunoștinți prețioase.

Amîndouă aceste cerințe le vom găsi întrunite în conferințele ținute de dl Iorga la „Societatea femeilor române“ din București și tipărite la sfîrșitul anului trecut în 2 volume, despre cari se poate spune, fără exagerare, că sînt unice, pînă acum, în literatura noastră istorică.

Ele deslușesc multe părți interesante din trecutul nostru românesc, prezentîndu-ne aproape fiecare conferință cite o mică monografie istorică, în care o singură chestiune, un curent de idei sau o clasă de oameni — e urmărită în toate fazele evoluției sale dela începutul vieții noastre istorice (circa 1300) și pînă în cele mai apropiate timpuri. Dar numai în conture generale, bine înțeles. Nu vom găsi expunerea greoaie și încilcită a savantului, nici vre-o înșirare sistematică de fapte, ci ni se dă mai ales icoana, de multe-orî măiestru zugrăvită, a gândului și simțirii, a felului de trai material și sufletesc, a întregii vieți sociale și culturale, de care a fost neamul românesc capabil în tot decursul celor 600 de ani de viață istorică-culturală. Se poate cîștiga din aceste conferințe, nu o cunoaștere amănunțită a întimplărilor, ci mai ales intuiția vremurilor trecute și a factorilor, cari au contribuit la înjghebarea și dezvoltarea mai departe a vieții noastre cultural-istorice. Lucrul de căpetenie este aci caracte-

rizarea curentelor și a oamenilor stăpîniți de ele. De aceea dl Iorga zugrăvește, nu povestește.

Primele două conferințe, cari servesc drept introducere, dau caracterizări rezezi și succinte a celui mai însemnat factor, după voia căruia se întimpla totul în țară : a curților domnitoare, a voivozilor și a tovarășelor de bucurii, lupte și suferințe, a domnițelor române.

Cea dintîi intitulată : *Mormintele domnilor noștri* ne dă seria cronologică a voivozilor munteni și moldoveni, dar nu în felul obișnuit prin înșirarea seacă a anilor de domnie, ci după loçurile de hodină, unde sînt așezate rămășițele lor pămîntești și după eventualele inscripții, vestitoare de biruinți, cite s'a mai păstrat încă pe piatra sepulcrală. Ca necropole și-a ales domni români de obicei mănăstirile, de supt ctitoria lor — afară de casul, cînd o soarte vitregă îi arunca peste hotare, rîpindu-le puțința de a se odihni în pămîntul strămoșesc, cum o pășise d. e. Mihnea Vodă, fiul lui Tepeș, care ucis în Sibiiu, 1510, fu înmormîntat în biserica Sașilor de aci ; orî fratele lui Mihaiu Viteazul, elegantul și învățatul *Petru Cercel*, căruia nici hodina unui mormînt nu i-a fost îngăduită, căci a fost mazilit și înecat în Bosfor la 1590 ; scos apoi de aci, pielea lui a fost umplută cu paie și trimisă dușmanilor. Cam aceeaș soarte o împărtăși mai tirziu și statornicul în credință, *Constantin Brâncoveanu*, pe care la 1714 l-au tăiat Turcii dimpreună cu cei 4 feciori ai săi, așezîndu-le capetele în prăjini, iar trupurile aruncîndu-le în mare, de unde însă niște pescari credincioși le-au scos, ca să le înmormînteze creștinește la cutare mănăstire grecească. Amintirea acestora e „cea mai strașnică suferință omenească, ce se ridică din tot trecutul nostru...“

Cu privire la „Doamnele române“ se constată o deosebire între soțiile voivozilor legiuîți și ale copiilor din flori : aceste din urmă erau de obicei fete din țară, deci mai simple și fără vre-o pregătire deosebită pentru strălucirea scaunului domnesc, pe cînd celelalte erau de o cultură mai înaltă, fiind aduse din casele domnitoare ale popoarelor învecinate, mai ales de peste Dunăre, dela Bulgari, Sirbi orî Greți, căci se cerea să fie ortodoxe. Dar găsim între ele și catolice, Unguroaice cum a fost *Clara* lui Nic. Alexandru Basarab, orî Polone ca *Margareta* lui Alexandru cel Bun ș. a. Învățatul Neagoe Basarab ținea pe fata țarului șirbesc, Lazar Despot, pe *Milița* sau *Despina Doamna* cea evlavioasă, despre care legenda spune, că și-a vîndut toate scum-

peturile și podoabele, ca să se poată isprăvi clădirea mănăstirii dela Argeș. Ea avea două fete; cea mai mare era soția lui Ștefăniță Vodă din Moldova, iar Ruxanda se măritase după Radu dela Afumați, domnul Munteniei. Ștefăniță ar fi voit și el mai bucuros pe Ruxanda, care era mai frumoasă. De aceea la 1525 a început războiul cu Radu, ca să i-o răpiască. Dar Radu ieși biruitor, iar pe Ștefăniță l-a otrăvit doamna lui, drept răzbunare pentru necredință. Fiul lui Ștefan cel Mare, Bogdan Orbul jertfi Pocuția pentru mina princesei polone Elisabeta, care îl respinse. Se văzu deci silit a se mulțami cu o Româncă din țară... Mihnea Vodă, nepotul lui Mircea Ciobanul, ia pe Neaga, fca unui logofăt, mama lui crede, că trebuie să-l scuze scriind că o asemenea legătură nu scade pe fiul ei, căci „bărbatul dă preț femeii“ și orice ar fi fost înainte, Neaga va fi de acum Doamna țării... Gheorghe Vodă Ștefan al Moldovii ținea pe Safta, o Româncă pe care o furase în mijlocul drumului, fiindcă i-a plăcut de ea. Dar mai tirziu o părăsi, căci a îndrăgit o fată din casă, pe Rusoica Mihailova, cu care trăi și muri în pribegie.

Seria doamnelor — din timpurile mai îndepărtate și cari sînt mai vrednice de amintit decît Grecoaicele din epoca fanariotă — se încheie cu Marica lui Constantin Brîncoveanu, care e înfățișată ca „o bună gospodină, darnică și harnică, bucuroasă de mulți copii (4 băieți și 7 fete) pe care îi dăduse Dumnezeu...“

În a treia conferință „Despre îmbrăcăminte și locuință“ se arată schimbările, prin care au trecut aceste, numai la clasele domnitoare firește, căci „țărani, clasa număroasă și hotărîtoare în ceea ce privește munca și păstrarea însușirilor neamului“ în privința aceasta n'au prea fost supuși schimbărilor; ci au rămas statornici în moștenirea dela strămoșii traci.

„Viața socială a trecutului“ e împărțită în 3 epoce, care înfățișează 3 influențe. Cea dintîi, sub influența traiului țărănesc, e scutită de formele, ceremonioase și goale de orice cuprins cinstit, ale civilizației bizantine. Această epocă se 'ntinde pînă în secolul XVI, cînd începe influența bizantină cu toate minciunile ei solemne, cînd „Bizanțul ajunge stăpîn pe viața socială, care perde morocăneala, dar și cinstea, cumpătarea ei țărănească.“ Și în sfîrșit ca a treia epocă se ivește, abia pe la sfîrșitul sec. XVIII înriurirea apuseană sau „evropienească“, sub care se află Români pînă azi.

Conferința aceasta, dimpreună cu alte două din vol. II.: „Ideile conducătoare din viața poporului românesc“ și „Viața sufletească a poporului român“, merită a fi remarcată în deosebire. Ele se pot mîndri cu cele mai frumoase pagini de istorie culturală, ce s'au scris la noi pînă acum. Sînt descrieri atît de plastice și caracterizări așa de cuprinzătoare, încît la tot pasul te vezi ispitit a le reproduce în întregime. Iată cum zugrăvește de pildă, [d] lorga viața socială românească, neatînsă încă de otrava influenței bizantine: „În cele mai vechi timpuri din trecutul nostru oamenii sînt aspri, simpli, vorbesc răsplat și mult, întrebunțează cuvinte tari, cînd se minie și vorbe blînde, cînd au pacea sau cînța în sufletele lor... Vremurile erau aspre la noi, ca în

tot Răsăritul și ca mai în tot Apusul. Dar oamenii nu erau așa de grozavi cum par. Numai cit ei n'ascundeau gîndurile lor rele, ci le întăria încă prin expresie. Buna creștere bizantină ar fi cerut însă altfel: să se scrie un bilet dulce aceluia, căruia peste cîteva ceasuri, dacă se va încrede, i se vor scoate ochii. Traiul acesta nu e bizantin în nimic. Înaintea noastră n'avem sfinte mumii, legate cu panglicile conveniențelor și formelor, ci oameni neobicinuiți de vioi, de nestîmpărați în mișcări, de slobozi în cuvinte... E o viață tînără, care izbucnește naivă și crudă pretutindenea. Tot traiul de sus e ca traiul de jos: o viață țărănească... Petrecherile cele mari erau — țărănește iarăși — bețiile cele strașnice. Cînd Mihai Viteazul cucerii Ardealul, se văzură astfel la Alba-Iulia ospete cu Mitropolii și boeri mari, care ținea noaptea întreagă și răpuneau pentru cîteva zile pe cei ce luaseră parte la dinsele. Firește că jupănițele și Doamnele nu se amestecău la această strașnică bucurie a bărbaților. Mihai își lăsase Doamna în țară și se mingăia, împotriva poveștelor bisericii, cu o pretină“ etc. Tot în acest capitol se descrie mai departe influența bizantină cu toate ceremoniile ei, cu praznice și ospete pompoase, la cari boerii cădeau în genunchi, cînd închinau pentru Măria Sa Vodă; urmează apoi icoana frumoaselor obiceiuri creștinești dela anul nou, cînd domnul dădea celui ce strănuta întîi, un pahar de vin și două caftane, și a celor dela Bobotează, cînd Vodă ieșea cu tot alaiul la gîrlă, unde se făcea la sfințirea apei praznic mare, ce se încheia cu binecuvîntarea cailor de luptă (povodnici), pe cari mitropolitul avea să-i stropiască cu aghiasmă. Ni se arată și felul sărbătoreț, cum se întimpla instalarea mitropoliiților și a noilor domni. Viața familială își găsea și ea farmecul său, — în trecut, cași azi — în frumoasele datini dela botezuri, nunți ori înmormintări, cari toate sînt înfățișate aci și ni se spune, că chiar „alaiurile de îngropare întreacău și ele cu mult obiceiurile simple, practice și grăbite de azi...“ Țigance plîngătoare cu glas puternic și puțință de a născoci tot alte plîngerii, hrăniau jalea celor de față.. Nicolae Mavrocordat a mers după sicriul soției sale în haine roșii.. Cailor li se ungeau ochii cu ceapă, ca să plîngă ș. a. m. d.

Mai tirziu influența turcească aduce iarăși schimbare în viața boerilor și a curții, pompa orbitoare luînd proporții din ce în ce mai mari. Iar de pela 1770—80, formele franceze încep a ispiți gusturile. Urmează era balurilor, a jocurilor și a reprezentanțiilor teatrale, [date între 1806—12 la București de niște actori ruși supt conducerea italianului Maggi; cel mai vechiu afiș de teatru în limba română și ilustrat datează din 1826, cînd o companie franceză a jucat la Iași „o mare arătare cu pantomină de scoborirea lui Ploton în iad.“

Conferința: Români în străinătate și străini în țările românești“ ne face cunoscute motivele și scopul așezării Sașilor, Ungurilor și Polonilor prin orașele și țărgurile țării române, mai apoi așezările Turcilor prin așa numitele cîșle sau casabe și ale roiorilor neîntrerupte de Greci hrăpareți, cari veniau cu domni fanarioși formînd „colonia creditorilor“. Dintre locuitorii țării, la fiecare

schimbare de domnie, mulți boeri, aproape toți cei din partide contrare, erau nevoiți a părăși țara pe cîtva timp. În Brașov și în alte locuri din Ardeal, Ungaria, ori Polonia totdeauna se găsea astfel de Români pribegi. În secolul XVIII. Fanarul era vecinic plin de boeri rîvnitori la domnie, cari „uneltiau, înșelau, fâgăduiau, mințiau, cum-părau, otrăviau pentru domnie“. — Apoi, s'au început plimbările prin apus, mai ales la Paris, adeseori fără nici un rost, decît acela al iroselii materiale și destrăbălării morale.

În „*Vechiul meșteșug de clădire al Românilor*“ se spune, că mai întîi Sașii au zidit în țările române clădiri trainice de piatră (*Cloașterul* dela Cimpulung pela 1200), iar sub Nicoară-Vodă pela 1330, tot eî o biserică la Argeș). Stilul arhitectonic bizantin începe de pe vremea lui Neagoe Basarab, în Muntenia, pecînd în Moldova se desvoaltă un stil deosebit, pe care îl înfățișază mai ales mănăstărilor clădite sub Ștefan cel Mare, care ne-au asigurat un loc în istoria artei bizantine tirzii.

Ca „*idei conducătoare în viața poporului românesc*“ stabilește dl Iorga următoarele :

1. *Idea creștină*, cu cea mai largă iubire de oameni și cu deviza: *totul pentru Hristos*; în acest semn și-au trăit Românii cei dintîi 200 de ani ai tineretii viteze (1300-1500) — apoi idea aceasta se strîmtează și devine: 2. *idea ortodoxă*, cînd cei ce mîncau de dulce în post, începură a fi disprețuiți și ocoliți ca niște „*letini spurcați*“ ce erau. De pe la 1711 ideea aceasta răspîndește și simpatia pentru Ruși, dela cari mulți așteptau să mintue țările române de sub jugul turcesc; rusofilismul slăbi însă pela 1830 și se prăbuși cu totul la 1878, în urma jafului, ce a trebuit să îndure România drept răsplată pentru ajutorul dat Rușilor.

3. *Idea latină* care a început a stăpîni Apusul de pe la 1300, din vremea renașterii la Români a fost transplantată abia în secolul XVIII, prin unirea unei părți a Românilor cu biserica Romei. Durata ei o socotește dl Iorga dela Samuil Clain și pină la badea George Cîrțan.

4. *Idea națională* a ajuns de cîtăva vreme conducătoare cea bună, de care sint călăuziți azi toți Românii cinstiți și de ispravă, toți cîți își iubesc neamul și îi doresc desvoltare priincioasă. Sub puterea de vrajă a acesteia se va clădi o civilizație specifică românească, deosebită de ori care altă civilizație străină și pentru noi mai scumpă decît toate.

„*Desvoltarea hotarului Țării românești și Moldovei*“ cuprinde o descriere a îmbucătățirilor, prin cite a trecut pămîntul țărilor române, cari n'au ajuns încă nici odată să îmbrățișeze întreagă întinderea locuită de suflare românească. O dureroasă tinguire răsare din versul italian, care se potrivește atît de trist și la noi :

„Paese divina per sette destini,
in sette spezzato da sette confini“
(„O țară divină prin șapte ursite
în șapte stărmată de șapte hotare...“)

În „*Viața sufletească a poporului român*“ se vorbește

despre desvoltarea culturală, despre felul cum și timpul cînd a început să pătrundă prin școli și prin carte românească, cultura în păturile largi ale poporului nostru și îmbrățișată odată de acesta cum s'a ramificat, ce drumuri de desvoltare și-a croit ea pină în prezent.

„*Rostul boeriniî noastre*“ arată cum s'a format, iară supt influință bizantină și din imprumuturi bulgare o adevărată ierarhie a slujbelor boerești, mai mari și mai mici; ce traiu au dus și ce rol au avut toți acești boerinași în trecutul neamului nostru.

În sfîrșit volumul II mai are cîteva pagini despre trecutul *farmaciei în țările române* și alte pagini istorice despre fazele de desvoltare, prin care a trecut *orașul Botoșani*, (azi cu 30,000 suflete între cari 2/3 Evrei) care este locul de naștere al dlui Iorga. Drept încheere se mai daă, tot aci, ca anexe, 13 scrisori vechi „pentru ca să se poată deprinde ori cine cu frumosul grai cinstit și de omenie al strămoșilor.“ —

Astfel ni se înfățișează aceste două volume, ca într'un caleidoscop minunat, atîtea chestiuni interesante din viața strămoșilor noștri.

Utilitatea generală a acestor fel de scrieri justifică dorința ca dl Iorga, din gîndul înalt și cuprinzător al căruia se revarsă atîta mană binefăcătoare peste întreg cîmpul cugetării românești, să ne dea succesiv încă multe alte volume de felul acestora, atît de binevenite pentru toți cîți se interesează de viața trecută și prezentă a neamului românesc.

I. Lupaș.

POSTA REDACTIEI.

Drăgan. Pitești. Nunta Vioricii e descrisă fidel dar podoabele poeziei lipsesc. Păcăt.

A. C. București. Sintem foarte veseli că urmăriți cu „rîvnă și plăcere revistele și jurnalele redactate și tipărite fie la Brașov fie la Sibiu etc.“, ba chiar și revista noastră care apare „în miezul elementului maghiar.“ Foarte frumos din partea D-Voastră! E și timpul ca „frații noștri“ să ne dea atențiunea cuvenită. — Dacă admiteți, că revista noastră e „serioasă“ cum cereți să judecăm o dramă istorică din 2 file? În București sint foarte multe reviste serioase, unele cu redactori cari din leagăn visează să fie scriitori și cari cu o deosebită predilecție înlătesc spice goale — similis simili, — adresați-Vă lor; e mai ușor și pentru D-V. și pentru noi.

P. Paltin. Brăila. Limba povestirii frumoasă, subiectul prea comun.

M. B. Craiova. Subiectul povestirii „Răsplata celui de sus“ are prea multe părți urite. D-Tale îți plac fotografiile acelor părți din firea omenească, cari sint mai respingătoare: beția și omorul.

Linus. Blaj. Pe podmol' nu spune nimic.

M. C. Craiova. Nu vrem să săvîrșim o crimă, deci iată poezia întreagă :

ÎN NOAPTEA...

În noaptea ochilor tăi negri
Visează dulce-o lume 'ntreagă.
E lumea gîndurilor tale
A gîndurilor tale, dragă...
Cît ași dori să știu, jubito,
În neguroasele lumene
Vr'un singur gînd din lumea 'ntreagă
Mă vede 'n visuri oar' pe mine?..

Redacția și Administrația:

IV., Strada Molnar, Nr. 10.

Redactor OCTAVIAN C. TÂSLĂUANU.

„*Ilustrate de Paști*“ ed. „*Luceaf.*“ seria 20 buc. 1-20 b.

ALBUMUL DE CUSĂTURI ȘI ȚESĂTURI

AL

Dșoarei **MINERVA COSMA**

Se găsește de vânzare la institutul nostru.
Prețul 16 Cor. și 72 bani porto.

Advocatul

Dr. AUREL OLTEANU

și-a mutat cancelaria advocațională la
BUDAPESTA

I. Bercsényi-u. 9 sz. I. em.

Românii cari aũ treburi judecătorești în Budapesta orî doresc informațiuni și acte dela judecătorii adresîndu-se acestui avocat, vor primi, în cea mai scurtă vreme, toate deslușirile dorite.

„Luceafărul“

Colecțiile «Luceafărul»-uî pe anii trecuți se vînd numai legate. Expediate franco costă :

Ediția simplă (An. II, III și IV.) cite 30 cor.

Ediția de lux (Anul IV.) 40 »

Anul I pe 1902 lipsește !

În întregul Orient respîndită

POMADA ORIENTALĂ

foarte bună

pentru a-și menținea orî și cine un obraz fraged și frumos

Prin înirebuițarea POMADEI orientale dispar orî ce pete de pe obraz, de orice natură ar fi, ca: pistruii, pete de ficat, coșulițe, pete materne, crepături de vînt și alte zbircituri pielare, astfel, că după întrebuițarea unui singur borcan și săpun ciștigăm rezultatul satisfăcător fără a de-

veni vătămător feții.

Zilnic primim sute de comande.

PREȚURILE :

un borcan pomadă orientală	cor. 1.-
un săpun oriental	” 1.-
una cutie pudră orientală	” 1.20

Se capătă la
farmacistul

IGNACZ FREYER

ORȘOVA 230.

Cumpărați „ILUSTRATE“ ed. „LUCEAFĂRUL“ seria de 20 bucăți 120 bani.

FONDATA LA 1885.

„ARDELEANA“

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII, SOCIETATE PE ACȚII.

Sediul **ORĂȘTIE [Szászváros]** casele proprii.

Capital social: 500,000 cor.

Fonduri: 400,000 cor.

Starea depunerilor: peste . 2,600,000 cor.

Primește: Depuneri spre fructificare, dela particulari cu 4¹/₂%

Darea de venit după interese o plătește institutul separat.

Depuneri și ridicări făcute prin poștă se efectuează cu întoarcerea poștei.

FONDATA LA 1885.